

Manuscrisul albastru

Sabiha Al Khemir

Manuscrisul albastru

Traducere din limba engleză

Carmen Tudorache

The Blue Manuscript
Sabiha Al Khemir

Copyright © Sabiha Al Khemir 2008
Copyright © TKJ Publishing House, 2009
pentru prezenta ediție în limba română

Traducător: CARMEN TUDORACHE

Tiparul executat de
TIPOGRAFIA BUCUREȘTII NOI

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

AL KHEMIR, SABIHA

Manuscrisul albastru / Sabiha Al Khemir; trad.: Carmen Tudorache –
București: TKJ Publishing House, 2009

ISBN 978-606-92027-3-9

I. Tudorache, Carmen (trad.)

091

297.18=135.1

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără
acordul scris al editorului este strict interzisă și se pedepsește
conform Legii dreptului de autor.

Distribuția: Tritonic Publishing – o companie a
GRUPULUI EDITORIAL TRITONIC

e-mail: distributie@tritonice.ro

Tel.: +4 021 242 54 09

TKJ PUBLISHING HOUSE S.R.L.

Partener al GRUPULUI EDITORIAL TRITONIC

Str. Grădiștea nr. 14, sector 4, București

Tel.: +4 021 450 44 56; Mobil: +4 0721 503 163

E-mail: office@tkjpublishing.ro

www.tkjpublishing.ro | www.tritonic.ro

*Pentru Nacer,
care mi-a dat numele Sabiha*

*Dincolo de credință, dincolo de îndoială,
Dincolo de neîncredere, dincolo de siguranță...*

RUMI

Aceasta este o lucrare de ficțiune. Toate evenimentele sunt imaginare. Cu toate acestea, un *manuscris albastru* din perioada medievală timpurie a existat. În secolul XX, paginile lui au fost separate și vândute individual iar acum fac parte din colecții de artă islamică răspândite în toată lumea. Pagini rătăcite încă mai apar pe piața internațională. Acest roman speră să aducă un omagiu aceluiași manuscris medieval.

CAPITOLUL 23

Vreau să fie un manuscris ca nici un altul, un manuscris care să laude gloria cuvântului lui Allah, îi spuse mama califului al-Muizz lui Ibn al-Warraḡ, caligraful curții. Va fi pentru înmormântarea mea, atunci când va sosi chemarea Lui.

Vorbise cu autoritatea blândă pentru care era recunoscută, o împletire de putere și umilință pe care până și fiul ei o găsea extraordinară. Când, cu o lună în urmă îi spusese că nu trebuia să ia în calcul cucerirea Egiptului în acel an, 962 d.Hr., el acceptase tacit. Era dezamăgit, deoarece era dornic să îndeplinească visul strămoșilor lui, dar nu îi arătă nici un semn al acestor sentimente. Cu un an înainte, când ea se întorsese din pelerinaj, îi povestise despre generozitatea guvernatorului Egiptului. Acesta îi asigurase o suită importantă pentru a o escorta în hagiâlâcul ei, o invitasă să stea în palat și îi asigurase siguranța și confortul. Și în această a doua oară îi interzisese fiului ei să cucerească Egiptul deoarece vroia să plece într-un pelerinaj la Mecca. Nu va aproba cucerirea atâta timp cât al-Ikhshidi, care fusese atât de generos cu ea, era încă la putere.

– O copie unică a textului sacru, pentru care nu se vor face economii, îi declară ea caligrafului în acea dimineață

în palatul de la Sabra al-Mansuriyya, de lângă Qayrawan. În realitate, acompaniată de slujnică, mersese ea însăși în apartamentele caligrafului, un eveniment extraordinar. Privirea lui Ibn al-Warraḡ fu atrasă un moment de fața frumoasă a slujnicei; cerceii de aur lungi ai acesteia străluciră. Înainte ca mama lui al-Muizz să plece, caligraful îi mulțumi și promise că se va dedica acestei sarcini și spera să fie demn de ea.

Deschise fereastra din *mashrabiyya*, ale cărei sculpturi dădeau substanței opace a lemnului o transparență strălucitoare. Lumina curgea înăuntru, scaldându-i fața în timp ce el privea afară. Era conștient de manuscrisul care îi fusese comandat. Un minaret se întindea spre cer. Îl văzu ca pe un toc gata să scrie cuvintele lui Allah. Cele trei sfere tradiționale și semiluna care îi încoronau vârful marcau ciclul lunii. Stând acolo și meditănd, Ibn al-Warraḡ deveni atemporal.

– Voi scrie un manuscris demn de Creator, șopti el nimănui anume, în timp ce privea dincolo, în lumina ce avea să aprindă scânteia creatoare.

De abia când lumina puternică a amiezii trecu, puterea ei îndulcindu-se, Ibn al-Warraḡ se întoarse la gândurile lui. Cu schimbarea luminii își aduse aminte de literele sculptate pe fațada Marii Moschei din orașul Susa, unde crescuse. Literele curgeau asemenea unei benzi în partea superioară a zidului înalt și de pe pământ, inscripția îndepărtată nu putea fi citită, nici chiar de adulți. Sacralitatea literelor arabe însemna că simpla lor prezență pe o clădire era importantă. Își aminti cum inscripția de pe acel perete se schimbase așa cum se schimba lumina. Uneori era vizibilă, uneori nu. Încă putea vedea cu ochii amintirii cum, atunci când era copil, privise literele în relief scrise în scrierea kufică monumentală, dispărând încet. Privea ore întregi ceea ce îi părea a fi un

fenomen magic, acele litere solide, proeminente, sculptate în piatră dispărând încet. Prietenii lui credeau că este obsedat. La început fuseseră fascinați dar curând le pierise interesul. Pentru el, totuși, acest băiețel care învăța cum să-și stăpânească mâinile, exersând încontinuu caligrafia sub supravegherea tatălui său, maestru caligraf, fascinația literelor sculptate ce apăreau și dispăreau nu încetase niciodată. Se îndrăgostise de formele alfabetului; litera arabă *m* semăna cu o gură, litera *ain* cu un ochi, *alif* cu un tânăr drept subțirel, *dal* cu o persoană cocoșată de vârstă și literele combinate *lam* și *alif*, cu îmbrățișarea strânsă a doi îndrăgostiți. Tatăl lui se îndoia că va ajunge vreodată un caligraf serios. Dar, spre surprinderea sa, băiatul ajunsese să recunoască ceea ce putea fi o caligrafie ordonată și minunată.

Dobândind o reputație remarcabilă, Ibn al-Warraq fusese chemat pentru a deveni caligraful curții fatimide, pentru a-l învăța pe tânărul al-Muizz și nu se mai întorsese niciodată în orașul copilăriei, deși nu era departe de Qayrawan. Cu toate acestea, în fiecare zi privea deplasarea luminii ce sculpta literele din amintirea lui, și în fiecare zi i se părea că le vedea pentru prima oară. O panglică de scris pleca de la marginea ferestrei unde stătea, reprezentând cele nouăzeci și nouă de nume ale lui Allah sculptate în lemn asemenea unui lambriu. Ochii lui Ibn al-Warraq se opriră pe *ar-Rahman*, *ar-Rahim... as-Salaam* (Cel Milos, Cel Iertător, Izvorul Păcii). Caligraful era obișnuit cu literele arabe gravate în metal, sculptate în piatră, pictate în smalt, sculptate în lemn, brodate cu fir de mătase... și acum, pentru manuscrisul comandat vroia ca acestea să strălucească în lumină.

Era acel moment întunecat al amurgului; lumina de-abia trecuse de momentul de ezitare. Ibn al-Warraq stătea în același loc, vizavi de fereastră dar priveliștea era

cea a unui anotimp diferit. Trecuseră deja mai mult de două luni de când mama lui al-Muizz venise să-l vadă. Pe masă erau foi de hârtie cu numeroase încercări caligrafice care nu îl satisfăcuseră. Tocul stătea alături. Se abandonase complet, în căutarea expresiei vizuale a manuscrisului comandat, scriind și rescriind, practicând constant transformări ce se apropiau de purificare. Dorința lui era să vadă conținutul și cel ce conținea devenind un tot în noul manuscris. Dar cum?

Era umbrit treptat de întunericul ce cobora. Luna și stelele de pe cerul de culoarea cernelii îl priveau. Luna era pur și simplu un martor al timpului, un disc luminos al conștiinței. Putea vedea minaretul, o trăsătură constantă a priveliștii de la fereastra lui, mai mult în memoria lui decât în realitatea materială a momentului. Vocea muezinului străbătu întunericul nopții. Alte voci reverberară din vârfurile altor minarete. Trecură, suprapunându-se, una terminându-se, alta începând, într-o mișcare de întindere sub domul cerului.

Cât de potrivită este vocea omului pentru chemarea celor credincioși, se gândi Ibn al-Warraq cugetând la originea chemării la rugăciune. Când Profetul se întâlnise cu însoțitorii săi pentru a hotărî acest lucru, unii sugeraseră să cânte un clopot asemenea creștinilor, alții sugeraseră un corn așa cum era obiceiul la evrei. Și alții sugeraseră folosirea unui gong asemenea hindușilor. Atunci Umar, unul dintre însoțitori, le povestise despre visul lui care spunea că un om trebuia să stea într-un loc înalt și trebuia să cheme credincioșii la rugăciune folosind cuvintele *Allah Akbar*. Sugestia lui Umar fu luată în considerare atunci când Ali, cumnatul Profetului, li se alăturase și spusese că și el avusese un vis asemănător.

Pentru Ibn al-Warraq, puritatea luminii era cel mai apropiat lucru de calitatea vocilor care acum reverberau, întrerupând întunericul din jurul lui. *Prelungirea sunetului precum cea din vocea muezinului va fi urmărită în noul manuscris, se gândi.*

Privise cerul mult timp, luna apropiindu-se de orizont. Albastrul intens ajunsese să îi învăluie întreaga ființă în liniștea pătrunzătoare și văzu că de asemenea și această liniște trebuia să o transpună în caligrafie. Noaptea venise cu inspirație și intuiție creatoare. Profunzimea și strălucirea ei aveau să își găsească drumul spre lucrarea lui. Brusc îi apărură clar modul în care trebuia să fie manuscrisul. Urma să fie viziunea lui, exprimarea lui originală a textului sacru. *În timp ce stilul i se bazează pe învățătorii trecutului, un bun caligraf trebuie să transceadă modelele pentru a-și crea propria viziune, îi spusese tatăl lui.* Ibn al-Warraq simțise că venise timpul pentru el să transceadă ceea ce îi fusese dat, să transforme straturile cunoașterii ancestrale, să dea din făptura lui. Se gândi la faimosul caligraf Ibn Muqla, care în urmă cu șaiszeci de ani, în Bagdad, inventase un scris cursiv ce era proporțional matematic. Scrierea din Maghreb era diferită. Atenția era ațintită mai puțin spre importanța particulară a fiecărei litere, și mai mult spre armonia colectivă a textului în pagină.

În timp ce caligraful era absorbit de reflecțiile lui, ajutorul intră în cameră cu un vas cu apă. Gesturile sale mute se adăugară pur și simplu tăcerii. Puse vasul alături fără a scoate vreun cuvânt, aprinse lampa cu ulei și se retrase, lăsându-l pe Ibn al-Warraq să privească tăcut afară. O ușă tocmai se deschisese înaintea lui după o lungă căutare a creativității. Ibn al-Warraq avea acum o lună de când nu mai vorbise și ajutorul avea grijă în mod deosebit să nu îl deranjeze.

Se auzea doar șuieratul ritmic al pieptului său. Se întinse după vas și turnă din el. Pe gâtul acestuia, zări un păun frumos, încadrat de o linie de caligrafie. Străpungerea delicată transformase lutul gros în dantelă. Era filtrul vasului, curățînd apa. Grația îi cuprinse ființa. *Cuvântul scris realizează una dintre cele mai mari diferențe dintre oameni și animale, și spre deosebire de animale, oameni au dezvoltat un simț al frumosului, gândi Ibn al-Warraq. Pentru un scurt moment fu deranjat că imaginea deosebită a păunului fusese așezată într-un loc în care nu sărea în ochi. Frumusețea înterioară, gândi el, nu este doar pentru ochiul omului. Frumusețea vine de la Creator și la Creator se întoarce.*

În lumina unduitoare, își privi degetele lungi, subțiri. De câte ori îi spusese mâini sale drepte: *Vei scrie copia demnă a cuvântului sacru chiar dacă este nevoie de o viață întreagă.* Aruncă o privire cerului albastru întunecat, lunii auri și stelelor luminoase. Era lună plină. Plină de mister. Un vulcan colorat în flăcări, arzând în profunzimile cerului, refuzând să fie stins. *Are foc în sânge? Este o frântură de viață, de speranță într-o noapte întunecată și tristă? Măine, ce păcat, soarele o va stinge, dar numai pentru a străluci cu mai multă lumină, mai multă viață, poate mai multă speranță.* Inspirația pentru Manuscrisul albastru se naștea. *Astfel trebuie să arate literele mele, exact ca luna și stelele pe cerul albastru adânc pătruns de misterele catifelei tăcute a nopții. Literele de aur pe albastrul nopții întunecate vor fi felinarul meu în întuneric.*

Ibn al-Warraq se rugă să fie capabil să își realizeze viziunea. Se rugă de asemenea ca viața lui să nu se termine înainte ca transcrierea textului să fie completă.

Alif, Lam, Mim, recită Ibn al-Warraq în inimă. Alif, Lam, Ra... Ta, Sin, Mim... Continuă să repete aceste litere

ce începeau unele capitole din Coran – litere enigmatice ce ocoliseră toate încercările omului de a le descifra înțelesul. Litere ce păstrau înțelesul sacrului, supremului.

Noaptea deveni și mai întunecată și stelele străluceau pe cupola cerească asemenea unor deschideri micuțe ce lăsau să intre lumina divină. Universalitatea chipului nopții, această imensitate a întunericului și deplinătatea liniștii. Această noapte era frumoasă, la fel ca fiecare noapte din Sabra al-Mansuriya. Întuneric profund, vlăstarul luminii magice ce umplea orașul în timpul zilei. Toată lumea dormea, orașul era învăluit în tăcere, mândru de importanța lui. Mister ce va da naștere unei noi zile și o va scâlda într-o lumină reînnoită. Acum albastrul miezului nopții însuflețea mintea, înălțând inima către lumea de dincolo. Albastrul era mai mult decât unul, albastru ardezie, albastru cerulean, albastrul păunului, albastrul cerului, albastrul cobaltului, albastru-verzui, albastru-turcoaz... și turcoazul era mai mult de unul... toate spunând mii de povești... dar toate nuanțele derivând dintr-o culoare. *Frumusețea interioară este putere, gândi Ibn al-Warraq. Magic, copleșitor. Frumusețea interioară este Creatorul. O cale către Adevăr.*

În inima lui, recitarea tăcută nu încetase nici un moment. *Alif, Lam, Ra... Alif, Lam, Mim...*

Sabiha Al Khemir

S-a născut în Tunisia și locuiește la Londra. Este pictor, ilustrator și istoric de artă islamică. A studiat la Universitatea din Tunisia și a primit diploma de Ph.D. a Școlii de Studii Orientale și Africane a Universității din Londra.

Majoritatea lucrărilor sale sunt foarte detaliate, executate în peniță și cerneală, reprezentând frecvent figuri legendare și evenimente din istoria islamică. Creațiile sale apar pe copertile unor importante traduceri ale romanelor arabe, mai ales ale lui Naguib Mahfouz și Alifa Rifaat.

Asemenea multor artiști arabi din generația sa, Khemir re creează comorile trecute ale artei din lumea sa, ca pe o modalitate de a transforma trecutul.

În scrierile sale, vorbește despre problemele identității, istoriei și amintirilor în lumea arabă, bazându-se pe experiența personală.

A scris și prezentat documentare despre arta islamică pentru televiziunea britanică.

Primul său roman, *Așteptând în viitor sosirea trecutului*, a apărut în 1993.